

**Spreektekst technische briefing commissie
Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Tweede Kamer
10 maart 2020, 17.00 uur**

Geachte leden van de commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Ik wil u allereerst hartelijk danken voor de gelegenheid met u in gesprek te gaan. Net als u vind ik het van essentieel belang dat de overheid burgers beschermt tegen seksueel geweld. Met name zij die het meest kwetsbaar zijn: kinderen en jongeren. Bijna 1 op de 2 meiden en 1 op de 5 jongens maakt een strafbare vorm van seksueel geweld mee tijdens hun jeugd. Bovendien worden jaarlijks naar schatting 1300 minderjarigen seksueel uitgebuit. Dat is een grove inbreuk op hun recht op veiligheid en een gezonde ontwikkeling. Kinderen lopen, ongeacht leeftijd, achtergrond of geslacht, risico om hiermee te maken te krijgen. Dit kan in hun eigen gezin of op school zijn, maar ook op straat, bij een sportvereniging, of online. Veel van hen blijven buiten beeld.

Het recht van kinderen om tegen deze vormen van geweld beschermd te worden is stevig verankerd in Europese en internationale verdragen. Dat is belangrijk, want het meemaken van seksueel geweld in de kindertijd kan op korte én lange termijn ontwrichtende effecten hebben. Verschillende studies hebben aangetoond dat seksueel kindermisbruik kan leiden tot psychische, fysieke, en seksuele problemen in de jeugd en lang daarna. Bovendien lopen slachtoffers van seksueel geweld meer risico om het nog een keer mee te maken: zonder de juiste hulp, maakt 2/3 van de slachtoffers namelijk nogmaals seksueel geweld mee. Dit laat zien dat de bescherming van kinderen tegen seksueel geweld een uiterste inspanning vraagt van iedereen in de directe en indirecte omgeving van kinderen: van overheden, van professionals in de zorg, het onderwijs, en het veiligheidsdomein, maar ook van burgers. Wanneer een kind desondanks slachtoffer is geworden, is het bieden van de juiste hulp van uiterst groot belang. Voor het volbrengen van die bescherming is goed onderzoek onontbeerlijk. Daarom ben ik blij met deze gelegenheid de bevindingen uit mijn rapporten aan u toe te lichten.

Maar voor ik dat doe zal ik kort de taken en verantwoordelijkheden van de Nationaal Rapporteur toelichten. Daarbij zal ik mij beperken tot de zorg-gerelateerde onderwerpen en ga ik ook meer specifiek in op de twee Slachtoffermonitors seksueel geweld tegen kinderen die ik heb gepubliceerd. Voor u liggen de bijbehorende factsheets. De rapporten zijn uiteraard op mijn website te vinden. Na deze introductie van mijn kant zou ik de resterende tijd graag met u in gesprek gaan over waar u zich als woordvoerder zorgen over maakt en waar u meer over zou willen weten.

Mijn wettelijke taak als Nationaal Rapporteur is periodiek te rapporteren aan de regering over aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen en op basis van onderzoek de regering te adviseren over het verbeteren van de aanpak. Dit doe ik onder andere door met de regelmaat van de klok monitors op mijn beide mandaten

(mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen) te publiceren, over slachtoffers en over daders.

Maar ik richt mij niet alleen op de landelijke overheid. Het lokale niveau wordt steeds belangrijker: de bescherming van kinderen tegen seksueel geweld en uitbuiting moet immers daar vorm krijgen, zo dicht mogelijk bij de doelgroep. Burgemeesters en wethouders wenden zich steeds vaker tot mijn instituut. Zij zien kwetsbare mensen in hun gemeente, maken zich zorgen over seksueel geweld en uitbuiting, en willen weten hoe zij hun inwoners daar het beste tegen kunnen beschermen. En hoe alle betrokken partijen op dat lokale of regionale niveau hiertoe het beste in stelling kunnen worden gebracht. Dit gebeurt in onze hoofdstad, met het programma Kwetsbare meiden, seksuele intimidatie en seksueel geweld van burgemeester Halsema. En ook op andere plekken, van Capelle aan den IJssel tot Grave. Ik ben blij dat zij dit doen. Met een nationaal actieplan of programma op papier zijn slachtoffers namelijk nog niet geholpen. Ambities van het kabinet moeten daarvoor hun weg weten te vinden naar de lokale praktijk, maar dat is nog niet altijd het geval. In mijn meest recente Slachtoffermonitor heb ik in kaart gebracht welke programma's en initiatieven er vanuit de overheid lopen over seksueel geweld. Zoals eerder genoemd vraagt de ernst en complexiteit van de problematiek om de inzet van vele verschillende partijen, in een samenhangende, integrale aanpak, met een juiste taakverdeling op lokaal, regionaal, en landelijk niveau. Helaas moest ik constateren dat de aanpak op dit moment versnipperd is. Er zijn weliswaar verschillende programma's en initiatieven die aandacht vragen voor specifieke vormen van seksueel geweld tegen kinderen, maar het ontbreekt aan samenhang en coördinatie voor de gehele aanpak. Dat geldt voor zowel het landelijk niveau, als voor het niveau van de regio's en gemeenten.

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling heeft bijvoorbeeld prioriteit voor dit kabinet, in de vorm van het eerder genoemde programma Geweld Hoort Nergens Thuis. Slachtoffers van seksueel geweld staan daarin als specifieke doelgroep genoemd, waar nadrukkelijk aandacht voor moet zijn. Die aandacht komt echter nog niet van de grond. Ook maakt preventie van seksueel geweld geen onderdeel uit van dat programma, en is er geen aandacht voor vormen van seksueel geweld die níét in afhankelijkheidsrelaties worden gepleegd. Bijvoorbeeld seksueel geweld onder leeftijdsgenoten – dit maakt bijna de helft uit van het totaal – en ook diverse vormen van online seksueel geweld, zoals sextortion en ongewenste sexting. Die online component speelt in toenemende mate: ieder kind is immers online tegenwoordig.

De minister van Justitie en Veiligheid is weliswaar bezig met de hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik, maar deze richt zich dan weer met name op kinderpornografie. Bovendien is de samenhang met de andere programma's, zoals Geweld Hoort Nergens Thuis, niet duidelijk. En als het gaat om passende hulp en opvang, bijvoorbeeld voor kinderen die seksueel geweld hebben meegemaakt, dan loopt er weer een ander programma, Zorg voor de Jeugd. Ik heb de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en de minister van Justitie en Veiligheid, daarom aanbevolen om enerzijds in kaart te brengen wat er op

dit moment allemaal gebeurt in de aanpak van de verschillende vormen van seksueel geweld tegen kinderen, zowel op landelijk als op regionaal niveau en anderzijds om zorg te dragen voor coördinatie van deze aanpak.

Ik zie ook een belangrijke taak aan u als vaste Kamercommissie om vinger aan de pols te houden als het gaat om deze coördinatie. Zorg dat het onderwerp seksueel geweld niet ondersneeuwt in brede AO's die gaan over huiselijk geweld en kindermishandeling. Seksueel geweld is een maatschappelijk probleem dat aparte aandacht verdient van ministers, maar ook van u als Kamerleden. Daarom ben ik blij dat mevrouw Westerveld een plenair debat heeft aangevraagd over de Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen.

Als we niet alert zijn, ontstaan hiaten in de aanpak, zo blijkt uit de cijfers in mijn rapporten. Zo zagen we dat bijna de helft van de kinderen die hulp ontvangt na het meemaken van seksueel geweld deze hulp residentieel krijgt. Zij worden dus op enig moment uit huis geplaatst. 11% van de kinderen wordt zelfs gesloten geplaatst. Dit zijn bijna alleen maar meisjes. Omgedraaid bleek dat maar liefst 85% van alle meisjes in de gesloten opvang in Nederland, daar zit mede naar aanleiding van het meemaken van seksueel geweld. Dat roept bij mij vraagtekens op over het zorgpad dat deze kinderen hebben doorlopen: had een ingrijpende maatregel als een gesloten plaatsing in een eerder stadium wellicht voorkomen kunnen worden? Is de manier waarop de triage is ingericht – van vroegdiagnostiek tot het bieden van de passende hulp – wel voldoende effectief? Daar moet onderzoek naar komen, zo heb ik de minister van VWS aanbevolen.

Voor de jongensslachtoffers bleek het tegenovergestelde waar. Bij iedere stap op weg naar hulpverlening lijken de drempels voor jongens namelijk hoger dan voor meisjes. Binnen de groep kinderen die jeugdhulp ontvangen voor seksueel geweld zijn jongens ondervertegenwoordigd. Als zij wel hulp ontvangen is deze gemiddeld lichter van aard dan bij meisjes. Welke keuzes maken hulpverleners die deze verschillen zouden kunnen veroorzaken? Komen jongens onwenselijke drempels tegen? We weten dat het taboe op seksueel geweld voor jongens vaak nog groter is dan voor meisjes, dus het is belangrijk dat ook dat verder onderzocht wordt.

In de meest recente Slachtoffermonitor heb ik, dankzij samenwerking met het CBS, een koppeling gemaakt tussen data van de Raad voor de Kinderbescherming en jeugdhulp. Daaruit bleek iets ernstigs: in 15% van de gevallen nadat de rechter een kind wegens seksueel geweld onder toezicht had gesteld, was er niet binnen zes maanden hulp geboden. In deze gezinnen is vaak ook sprake van psychische problematiek, verslaving en verstandelijke beperking. En dan wordt een kind slachtoffer van seksueel geweld, grijpt de rechter in en komt er geen hulp. Dit zijn de meest kwetsbaren, die onze ondersteuning en bescherming het hardst nodig hebben. Dat zelfs zij niet altijd goede hulp krijgen is onaanvaardbaar. Helaas is dit in lijn met de bevindingen uit de rapporten van de Inspecties Gezondheidszorg en Jeugd en Justitie en Veiligheid van

vorig najaar. Ik heb de ministers van VWS en JenV gevraagd om onderzoek naar de effectiviteit van de maatregelen die de kinderrechter oplegt. En het ministerie JenV is dan wel een campagne gestart op de meldingsbereidheid onder slachtoffers te vergroten, maar waar kunnen zij daarna terecht? Ik maak me grote zorgen om deze kinderen. Effectieve doorverwijzing naar de juiste vorm van hulp en dat die er dan ook snel is, is van groot belang.

Laten we daarbij niet verzanden in stelseldiscussies. We moeten niet redeneren vanuit de organisatorische structuur, maar vanuit de problematiek. Om seksueel geweld en uitbuiting effectief aan te pakken, is samenwerking nodig, zowel horizontaal tussen bijvoorbeeld veiligheid, zorg en onderwijs, als verticaal, tussen de verschillende bestuurslagen. Dichtbij wat dichtbij kan: preventie van seksueel geweld op scholen; vroegsignalering en vroegdiagnostiek bijvoorbeeld door de lokale teams; lichte vormen van hulp het liefst op de hoek van de straat onder verantwoordelijkheid van gemeenten; een meld- en doorverwijsmechanisme in de vorm van de Centra Seksueel Geweld of Veilig Thuis in de regio; en de echt specialistische vormen van zorg geborgd op landelijk niveau. En laten we dit niet van achter onze tekentafels uittekenen, maar ermee aan de slag gaan in de praktijk, bijvoorbeeld in de vorm van regionale pilots. Het Rijk ondersteunt dan in de randvoorwaarden en zorgt voor bundeling en verspreiding van de regionale inzichten. Op die manier groeien we toe naar een duurzaam en effectief jeugdstelsel. De Centra Seksueel Geweld wil ik daarbij noemen als een werkvorm die bij uitstek effectief blijkt in de zorg voor slachtoffers van seksueel geweld. Het duurzaam borgen hiervan is dan ook in het belang van iedereen.

Tot slot. Het beschermen van slachtoffers van seksueel geweld en stoppen van daders vergt voortdurende alertheid en brede samenwerking. Ik heb u in deze briefing bijgepraat over mijn zorgen, maar ook over hoe mijn instituut kan bijdragen aan het scherp houden van de overheid, zowel landelijk, regionaal als lokaal, op haar. Ik hoop dat wij daarbij samen kunnen optrekken. Uiteraard hoor ik het graag als u vragen heeft. Ook als die vragen in een later stadium komen, kunt u mij of mijn bureau daar altijd voor benaderen. Ik zal zorgen dat uw commissie een exemplaar van mijn spreektekst ontvangt. Ik dank u voor uw aandacht.